

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN FUTURE TEACHER TRAINING IN THE PRIMARY SCHOOL

У статті розкривається зміст підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання інноваційних технологій. На основі аналізу науково-педагогічної літератури подано визначення терміна «інновація» та пов'язаних із нею понять, що забезпечують спрямованість освітнього процесу на оперативне використання інноваційних технологій у науці та педагогічній практиці. Підкреслено, що розвиток інноваційної компетентності майбутніх вчителів є одним із найважливіших завдань впровадження інновацій в освітній простір. Проведений аналіз дослідницьких понять у підготовці майбутніх вчителів початкової школи дозволив з'ясувати, що інноваційні технології характеризують загальну стратегію розвитку освіти й освітнього середовища. Основне призначення інноваційних технологій – прогнозування розвитку освітніх систем, їх проектування, планування та визначення факторів, які відповідають освітнім цілям.

Ключові слова: інновація, технологія, інноваційна технологія, майбутній вчитель, початкова школа.

В статье раскрывается содержание подготовки будущих учителей начальных классов к использованию инновационных технологий. На основе анализа научно-педагогической литературы даны определения термина «инновация» и связанных с ней понятий, обеспечивающих направленность образовательного процесса на оперативном использовании инновационных технологий в науке и педагогической практике. Подчеркнуто, что развитие инновационной компетентности будущих учителей является одной из важнейших задач внедрения

инноваций в образовательное пространство. Проведенный анализ исследовательских понятий в подготовке будущих учителей начальной школы позволил выявить, что инновационные технологии характеризуют общую стратегию развития образования и образовательной среды. Основное назначение инновационных технологий – прогнозирование развития образовательных систем, их проектирование, планирование и определение факторов, которые соответствуют образовательным целям.
Ключевые слова: инновация, технология, инновационная технология, будущий учитель, начальная школа.

The article reveals the content of the training of future primary school teachers to the use of innovative technologies. On the basis of the analysis of scientific and pedagogical literature, the definition of the concept "innovation" and related concepts that provide the orientation of the educational process to the operational use of innovative technologies in science and pedagogical practice are given. It was emphasized that the development of innovative competence of future teachers is one of the most important tasks of introducing innovations into the educational space. The analysis of research concepts in the training of future primary school teachers has made it possible to find out that innovative technologies characterize the overall strategy for the development of education and the educational environment. The main purpose of innovative technologies is to forecast the development of educational systems, their design, planning and identification of factors that meet educational goals.

Key words: innovation, technology, innovative technology, future teacher, elementary school.

УДК 378:373.3:37.091.212:001.895

Струк А.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри фахових методик
технологій початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Постійний розвиток суспільства та зміни в ньому зумовлюють потребу модернізації педагогічного процесу у вищій школі. Це пов'язано з тим, що, крім загальних знань зі своєї спеціальності, студенти мають володіти певним набором компетенцій, щоб після завершення навчання стати конкурентоспроможним фахівцем не лише в межах своєї держави, а й у світовому просторі.

Використання лише традиційних форм і методів навчання у сучасному вищому навчальному закладі призводить до того, що студенти пасивно сприймають інформацію, не вміють здійснювати пошук інформації самостійно, а також застосовувати на практиці свої знання.

Ефективним способом роботи майбутнього вчителя є використання інноваційних технологій навчання. Основою інноваційних технологій навчання є активна взаємодія усіх учасників освітнього процесу між собою.

У разі використання інноваційних технологій у майбутніх учителів формуються не тільки цілісні уявлення про загальні засади педагогічних інновацій, системні та модульні інноваційні педагогічні технології – студенти, насамперед, вивчають особливості та методику використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники в останнє десятиліття приділили достатню увагу проблемі використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Ця проблема висвітлювалася в дослідженнях таких науковців, як С. Власенко, М. Кларіна, Л. Коваль, Г. Лаврентьева, О. Савченко, А. Щербакова, Е. Юдін та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Водночас потребує більш глибокого висвітлення проблема використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Мета статті – розкрити зміст підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання інноваційних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства одним із важливих напрямів і засобів підвищення якості освіти в сучасних умовах є інноваційний розвиток. На побудову освітньої системи істотно впливають технології, методи, засоби та форми навчання, які значною мірою визначаються вмістом педагогічної освіти. Пріоритетним завданням вищої освіти стає розвиток у майбутнього фахівця таких якостей і здібностей, які дозволили б йому успішно адаптуватися до швидко змінних конкретних умов, з готовністю сприймати й реалізовувати інновації, створювати якісно новий соціальний простір. Тож професія вчителя початкових класів наближена до мистецтва та містить у собі широкі можливості для творчої реалізації особистості педагога. Професійна підготовка потребує від студентів не лише потужної системи знань у галузі психолого-педагогічних, фундаментальних, професійно орієнтованих дисциплін і методичних умінь, але й вияву особистісних якостей.

Науковцями і практиками визначено, що набуття знань, формування вмінь і навичок, розвиток особистісних якостей, набуття певних компетентностей особистості є найефективнішим, якщо освітньому процесі використовують інноваційні технології. За допомогою інноваційних технологій у закладах вищої освіти студенти отримують досвід, як аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу і зробити засвоєння знань доступнішими. Вони можуть навчитися формувати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власні позиції, аргументувати й дискутувати. Під час дискусії й обговорення проблеми студенти повинні навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, а також моделювати різні соціальні ситуації. Тому характерною тенденцією сучасної освіти є інноваційні технології, які визначають свої відкритості до нового, випереджувальний характер щодо інших галузей діяльності.

Серед учених, які розкривають застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі, слід відзначити праці І. Беха, С. Біра, А. Вербицького, Н. Волкової, Я. Коменський, Д. Панькова, О. Пехоти та ін.

У багатьох словниках поняття «інновація» (італ. *innovazione*) трактується як новина, нововведення. Інновація в освіті, за визначенням Н. Волкової, – це цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог.

С. Вірста вказує на те, що інноваційні технології спрямовані на підвищення якості освіти, зацікав-

леності у навчанні. Вони дають змогу диференціювати й індивідуалізувати навчання, а також сприяють активізації студентів, формують комунікативні уміння, підвищують рівень навчальних досягнень [1, с. 53].

Узагальнюючи наведені тлумачення, можна сформулювати розуміння інновацій загалом як нововведення, зміни. Цікаво, що переважно про інновації пишуть виключно у зв'язку з інформатизацією освіти, не розглядаючи це явище у більш широкому сенсі. На думку С. Гончаренка, «інформатизація освіти – в широкому розумінні – комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов'язаних із насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами й технологією, у вузькому – впровадження в заклади системи освіти інформаційних засобів, що ґрунтуються на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції та педагогічних технологій, які базуються на цих засобах» [3, с. 149].

У «Тлумачному словнику сучасної української мови» технологія трактується як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогось; навчальний предмет, що викладає ці знання, відомості; сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних операцій тощо.

Термін «технологія» – це один із найчастіше вживаних термінів не тільки у виробництві, а й у медицині, політиці та, звичайно, в освіті. Разом із поняттям «педагогічні технології» використовуються також «освітні технології», «технології навчання», «технології виховання». Зазвичай, учені вважають, що поняття «освітні технології» ширше, ніж «педагогічні технології». Науковці стверджують, що освітні технології відображають загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору, а педагогічні – втілюють тактику її реалізації.

У науковій психолого-педагогічній літературі подані різноманітні тлумачення поняття «педагогічна технологія» (їх налічують близько 300). Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодія, яка ставить своїм завданням оптимізацію освіти [4, с. 331].

За Г. Селевко, педагогічна технологія – це сфера знань, що включає методи, засоби навчання та теорію їх використання для досягнення мети в освіті [6].

Під педагогічними технологіями ми розуміємо якісно нову сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, що вносять суттєві зміни в результат педагогічного процесу.

Термін «педагогічна технологія» використовувався порівняно недавно. У навчальному процесі

цей термін вжив у 1886 р. англійцем Джеймс Саллі. Однак дискусії з приводу того, чи існує педагогічна технологія як певний інструмент навчання й виховання, яким може оволодіти кожний педагог, триває досі.

Одним із перших оприлюднив наукову педагогічну технологію видатний чеський мислитель-гуманіст, педагог Я. Коменський, котрий стверджував, що школа є майстернею, «живою друкарнею» людей. Учителю, на його думку, в педагогічному процесі користується тими засобами для виховання й освіти дітей, що і працівник друкарні. Технологія навчання, на думку Я. Коменського, має гарантувати позитивний результат. Головною задачею її було створення механізму навчання, яку він назвав «дидактичною машиною». Для неї потрібно було винайти:

- тверді уставлені цілі;
- засоби досягнення цілей;
- правила користування цими засобами для досягнення мети.

Після Я. Коменського могло здаватися, що «технологічна» система сягнула межі довершеності. Та виявилася природна закономірність: нові епохи приходили з новими концепціями людини й життя, це зумовлювало неминучість інновацій – принципів змін у змісті освіти та виховання, а це призводило і до зміни технологій.

На думку В. Воронцова, педагогічна технологія поділяється на три аспекти:

- 1) у науковому – педагогічні технології є частиною педагогічної науки, що вивчає і розробляє цілі, зміст та методи навчання й проектує педагогічні процеси;
- 2) у процесуально-описовому – педагогічні технології є описом навчального процесу, сукупністю цілей, змісту, методів і засобів задля досягнення запланованих цілей;
- 3) у процесуально-дієвому – педагогічні технології є актом здійснення технологічного процесу, функціонування усіх особових, інструментальних і методологічних педагогічних засобів [2].

С. Сисоєва та І. Соколова вважають, що педагогічні технології у сучасному освітньому просторі можна розглядати як організаційний початок, який запускає в дію і спрямовує в необхідне русло не лише творчі сили носіїв наукових знань і педагогічного досвіду, але й зміст освіти [7, с. 226].

Не викликає заперечення той факт, що характерною ознакою будь-якої (в т. ч. й педагогічної) технології є творча діяльність. Це означає, що першим кроком майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій можна вважати формування в нього інтегративних знань про різні педагогічні явища, зацікавленості до здійснення наукового пошуку, розкриття суперечностей.

Використання інноваційних технологій у підготовці вчителів початкових класів актуалізує ідеї

впровадження нових методик викладання у ВНЗ. Ми маємо на увазі увесь арсенал інноваційних технологій, які дозволять не тільки підвищити якість навчально-виховного процесу у сучасному ВНЗ, а й дозволить привчити майбутніх педагогів до творчого розв'язання навчально-педагогічних завдань. Назвемо лише їх частково: тренінги, навчальна дискусія, case-study, ділові та рольові ігри.

Тренінги – під тренінгами розуміють таке навчання, коли основна увага приділяється практичному опрацюванню матеріалу, що вивчається, коли в процесі моделювання спеціальних завдань-ситуацій студенти мають можливість розвивати і закріплювати необхідні знання і навички, змінювати ставлення до свого досвіду і використаними під час роботи підходами.

Навчальна дискусія – полягає в проведенні навчальних групових дискусій із конкретної проблеми у відносно невеликих групах. Традиційно під поняттям «дискусія» розуміється обмін думками в усіх їх формах. Дискусія як колективне обговорення може мати різноманітний характер залежно від процесу, що вивчається, рівня його проблемності та висловлених думок. Навчальна дискусія відрізняється від інших видів дискусій тим, що новизна її проблематики стосується лише групи студентів, які беруть участь у дискусії, тому що те рішення проблеми, яке вже винайдено в науці, треба знайти в навчальному процесі певної аудиторії.

Case-study – метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом розв'язання конкретних задач-ситуацій. Використання цього методу передбачає перехід від методу накопичення знань до діяльнісного, практично-орієнтованого підходу до реальної діяльності студента. Мета цього методу – навчити студентів аналізувати інформацію. Виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи розв'язання, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій. Під час розробки конкретних ситуацій особливо важливим є те, з чим пов'язується індивідуальна робота, з проблемною ситуацією і групове обговорення пропозицій, підготовлених кожним членом групи.

Ділові і рольові ігри – ділові ігри становлять у комплексі рольову гру з різними інтересами її учасників і необхідністю прийняти рішення після закінчення або під час гри. Рольові ігри допомагають формувати в студентів такі якості, як комунікативні здібності, самостійність мислення. Вони проходять у формі групового мисленнєвого пошуку, що потребує залучення в комунікацію всіх учасників гри. По суті, цей метод навчання є особливою формою комунікацій. Завершується ділова гра підведенням підсумків, де основна увага приділяється аналізу одержаних результатів, найбільш значущих для практики.

За такого підходу підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних процесів надасть можливість швидко адаптуватися та впевнено почуватися в шкільних умовах, успішно справлятися з емоційним і фізичним навантаженням, будувати взаємини з учнями на основі рефлексивного та демократичного управління.

Висновки. Підсумовуючи розгляд використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи, можна прийти висновку, що такі технології дозволять не тільки підвищити якість засвоєння теоретичного матеріалу, а й сприятимуть формуванню критичного мислення студентів, прояву їх творчості, розвитку пізнавальних здібностей, активності і комунікативності. У подальших дослідженнях пропонується здійснювати перевірку ефективності запропонованих технологій, наповнювати їх предметним контекстом, а також здійснювати подальший пошук дидактичних засобів підвищення ефективності навчання студентів за будь-яких форм.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вірста С.Є. Інноваційне навчання: метод проєктів. Нові технології навчання. Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2007. № 50. С. 52–58.
2. Воронцов В.В. Технология обучения / под ред. П.И. Пидкасистого. Москва : Знание, 1996. 168 с.
3. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця: Вид-во ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. С. 376.
5. Новая философская энциклопедия. Т. 2. Москва : Мысль, 2001. С. 67.
6. Селевко Г. Современные образовательные технологии : учебное пособие. Москва : Народное образование, 1998. 256 с.
7. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження. Київ : Видавничий Дім «ЕКМО», 2010. 362 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : «Академвидав», 2006. 352 с.